

NEMZETI ÚJSÁG.

HAZAI ÉS KÜLFÖLDI TUDÓSÍTÁSOKBÓL.

Alapítá Kullár István táblabíró, kiadja Özvegye.

Harminezklenezedik év.

44. szám.

Pest, Szent-Iván hava 1én.

1844.

TARTALOM.

Hazai napló. Korunk ügyei (A sz. kir. városok országgyűlési szavazat joga I.) Vélemények II. III. a P. Hirlap 319. sz. czáfolatát tárgyzó pályamunkára. Vid. le v. Baranyából (a Dráva egy tég óta tervezett új átvezetése iránt), Sarosból (közgyűlés az országgy. köv. jelentése), Szerémből (közgy. országgy. köv. jelent.) Vasból (közgy. az adóbeszedésnek rendszerezése), Varasdól (közgy. a mult évben történt zavarok kiegyenlítése.) — Bel- és külf. telegraph.

Külföldi napló. Dunaparti tartományok. Portugallia, Spanyol-, Angol-, Francia-, Olasz-, Orosz-, Német-, Schweicz-, Görög-, Törökország, Svéczia és Norvégia, Amerika.

Lapvizsga. Jelenkor.

Társalgási terem. Ikervárosi hírnök. Valami a játékról. Pályázat. Tars. és intéz. Mármaros Sziget egyletei. Előfizetési fölhívás. Igazítás. — Hirdető.

HAZAI NAPLÓ.

Korunk ügyei. (A sz. kir. városok országgyűlési szavazat joga. I.)

A kir. városok országgyűlési szavazatjogának megtámadása, nemcsak a k. városokat, hanem magát, a megtámadó 3dik orsz. rendet tekintve is, veszedelmes és félelmes üstökös csillag gyanánt mutatkozó tünemény a magyar égen, melly mennél nagyobb életkérdés körül forog, annál természetesebb, és annál elkerülhetetlenebb kötelessége a k. városoknak jogaik védelmére fölszökálni, s pedig annyival is inkább, mivel ügyük a többi orsz. rendek ügyével testvéri kapcsolatban áll. Az okok, mellyeknél fogva hiszem, hogy a k. városok országgyűlési szavazataiktól egyenkint véve meg nem fosztathatnak, ezek:

Ha a k. városok országgyűlési szavazatjoga nem erősebb lábón áll is, és nem régiebb is, mint a 3ik orsz. rendéi; de bizonyára, akár régiségét, akár alapjának erősségét és törvényességét tekintve nem alább való. A magyar hazában létező k. városoknak nagyobb része régi, más része pedig később időbeli, s valamin különböző időkben emeltettek a k. városok sorába; úgy különböző időkben nyertek az országgyűléseken egyenkint véve ülést és szavazatot, s hogy a régiek, mellyekről az sem tudatik, mikor és melly időben lettek k. városokká, a haza megalapításától óta, a későbbiek pedig azon időtől kezdve, midőn becikkelyeztettek, egész 1825ik évig, háborítatlan s minden ellenmondás nélküli gyakorlatában voltak egyenkint véve országgyűlési szavazatjogaiknak, a következők kétségtelenné teszik:

Azon kir. városok, mellyekről 1ső Károly király egyetlen decretumának 19ik és 21ik, ugy Sigmund király 1103ik évben siklósi fogsága után kiadott kegyelem levelének 5ik, az után 2ik decretumának 3ik §§ban, nemkülönb: Ulászló 3ik decr. 38ik, és 7ik decr. 3ik czikkelyeiben, végtére: Verbóczy 3ik rész 8ik cím alatt említést tesznek, az én meggyőződés szerint, már sz. István idejétől k. városok voltak, mellyeknek számát Sigmund király a mint a 2dik decretuma előbeszédének 3dik §sa eléggé tanusítja, nem kevésbé szaporította; de mivel első királyaink rendszeresen országgyűléseket nem tartottak, hanem csak többnyire püspökökkel és némelly országnagyokkal tanácskozva alkottak törvényeket, sem városokra, sem vármegyékre v. nemesekre szükségök nem volt,

mire a többek közt tagadhatatlan példát nyujt 1ső András, ki, miután királlyá lett választása előtt a pogány vallásra leendő visszatérést a nemzetnek megengedni kénytelenített, mint király a nemzetnek, avagy annak nagyobb részének befolyása nélkül hozott törvényeket, mellyeknél fogva, a keresztény vallás a régi lábra állittatni rendeltetett, melly törvények pedig, ha azoknak alkotásába a nemzet befolyása, soha sem létesítettnek. Első volt sz. László király, ki 1ső decretumát cum Pontificibus, Abbatibus, Optimatibus et testimonio populi hozta, azonban a populus nevezet alatt, ha Verbóczy 2ik rész 4ik czime hitelt érdemel a vármegyék és városok együttvéve értetnek, mert a k. városok azon időben is egyenkint véve nemeseknek ismértettek, sőt még nagyobb szerepet játszottak, mintsem jelen időben. Én azt hiszem: hogy populus nevezet alatt értetnek mind azok, kik földjeiket tulajdon képen bírták, mi lyenek: az egyházi rend, országnagyok, nemesek, és kir. városok; ide ezelőz Verbóczynek most fölhívott címje is, s ugyan ezt bizonyítja a későbbi gyakorlat, mert még a rabszolgaság eltöröltetése után sem vétettek azok számba, kik földjeiket tulajdonképen nem bírták, valamint az urí telkeket bírók állása most is hasonló.

Sigmund király 2dik decr. előbeszédének 3ik §sa legelső példát nyujt arra: hogy a törvények vmegyék és városok követeinek befolyásával hozattattak; tehát a régi k. városok szavazatjoga a 3ik országos rendnek hasonló jogával egy időbeli, egy eredetű s sem ennek sem amannak szavazatjoga, a régi idöket tekintve, törvényen nem alapul, hanem mind a két részre nézve, csak királyaik kegyelme, azután pedig, miután későbbi időkben többnyire rendszeres országgyűlések tartattak, a szakadatlan és háborítatlan gyakorlat szentesítette ezen jogot, honnét magától foly, hogy ha az egyik országos rendnek ebbeli jogát megtámadni lehet, nincs ok mért nem lehetne a másikeit is kétségbe hozni, s ha az egyik országos rendnek szavazatjoga nem áll s nem szent, a másikein sem lehet nem gyöngének lenni. Ha mind azokat miket itt mondok, valaki tagadni merné, mutasson föl törvényt, melly királyainkat arra kötelezte volna, hogy a nemzetnek ez vagy azon részét, avagy az egész nemzetet öszvesen véve, hívják meg törvényhozásra; királyainknak kegyelmétől függött, kiket akartak meghívni, s ez volt a gyakorlat, mit tettel bizonyít méhbe hagyott László, ki 1454dik évben a mint előbeszédének 4dik §sa bizonyítja, tanácskozásra, a püspökökön és országnagyokon kívül egyedül csak 11 megye követeit hívta meg s kérdem valljon miért csak 11 megye követeit? mert azon szám nekie elegendőnek látszott, és mert sem törvény, sem gyakorlat által arra nem köteleztetett, hogy az országnak minden vmegyéit meghívja. — De még Sigmund király sem mindenkor hívta meg a vmegyéket s városokat, valamint Kálmán király is legem dedit. Mind ezek tények, mellyek ellenében es eldöntésére fölhívni mit sem lehet, s mellyeket Verbóczy 2ik rész 3ik czime is ezen szavakkal igazol: *tam condendae legis, quam etiam etc. facultas in jurisdictionem S. Regni Coronae etc. ac Regem nostrum legitime constitutum simu' cum imperio et regimine translata est.* Tovább ugyan ott ezen kitétel: *Et sic postea Reges, convoca-*

*to interrogatoque populo constitutiones facere coeperunt, világosan mutatja, hogy első királyaink az általuk alkotott törvényeket, nem kötelességből, hanem kegyelem képen közölték némelly a végre meghívott megyékkel s városokkal, kiknek véleményöket is meghallgattak, mert különben Verbóczy nem ezen kitételrel, *facere coeperunt*, hanem illyennel: *Constitutiones semper interrogato populo fecerunt et facere obligati sunt*, élt volna, s méhben hagyott László is nem 11. hanem minden vmegyét meghívott volna.*

Jöttek későbbben idök, mellyekben minden nemesnek egyenkint véve is megengedtetett az országgyűlésre leendő megjelenés, sőt kívánták, királyaink, hogy a nemesség minél nagyobb számmal megjelenjen; de ez is csak kegyelemből, melly szokássá vált, történt, és minden köznemes egyenkint véve királyi meghívó levelet nem kapott. Ezen szokás többnyire 1) Mátyás uralkodása alatt vette kezdetét, s ezen szokás által királyink azon czélt igyekeztek elérni, hogy némelly hatalmas és magukat a fejedelem törv. kívánata ellen szegezö orsz. nagyok kisebbségbe maradjanak; azután pedig a köztanácskozás végeztével a király a jelen volt nagyokkal és nemesekkel egyetemben azonnal ellenség ellen táborba szállhasson. Sz. Lászlót, Sigmundot, és utószült Lászlót is egyedül csak az országnagyok iránti bizodalmatlanság vezérelte arra, hogy a Testimonium populi, Comitatum et Civitatum legatos a törvényhozásra meghívják, de mind ezt itt bővebben behizonyítani nincs helyén. Jól tudom: mind ezen tények, azoknak kedelyét, kiknek szemében az igaz mondás szálfka, fölzavarják, de mivel hála a fölvilágosodásnak! többen vannak, kik az igazságot méltányolni tudják és akarják; egyébiránt azon szomorú idök, mellyekben Kollár Adám az igazmondásért majd csaknem száműzetett, lejártak, s 19ik század lelke: okoknak okokkal állani ellene, bátran lépek föl.

Szilágyi idejétől kezdve tartottak királyaink többnyire rendszeres országgyűléseket, és jöllehet csak Praelati, Proceres et Nobiles igen kevés helyen Comitatum nobiles említettnek, még sem tagadhatja azt senki, hogy minden rendszeres országgyűlése a k. városok is meghívottak. Eperjes, Bártfa s egyéb régi kir. városok is, mellyeknek levéltárai a háboruk viszontagságaitól megőriztettek, tanusítják, hogy a k. városok, mellyek azon időben a nélkül is nagy jelentőséggel, és befolyással bírtak az országgyűlésekre, nemcsak meghívottak, sőt még a királyok által arra intettek, hogy minél több követeket küldjenek, honnét bizonyos az: hogy a Nobiles v. Comitatum Nobiles szó alatt, a kir. városok is mint egyenkint véve nemesek értetnek, mert különben, minthogy többnyire csak nobiles említettnek, azt kellene következtetni, mintha a megyék is igen ritkán folytak volna be a törv. hozásba, s a szavazatjog nem is helytartósághoz, hanem csak személyekhez lett volna kötve. (Folyt. köv.)

Vélemények II. A Pesti Hirlapban megjelent „Igazolás” című czikknek, e jelige alatt „Date locum sacra ferenti” pályázó czáfolatáról.

A méltányos jutalmazás jogszerű elve szerint jó szándékot dícséret, tetteges jutalom pedig a valósított akarat sikeres eredményét illeti, — ezen elv fonalan bíráló jelen czáfolati mun-

nelkül, egyedül ez ügy szentsége mellett szolgálkozva okokkal védetett: ellenben a házasság utáni egyezkedés mellett, egy két táblabíró kivéve, többben vagy csak pusztán szavaztak, vagy némelyek esipősebben s az ügy körén túl kalandozva nyilatkoztak. Nem lehet tehát a Nemzeti Újságnak panasza a szombathelyi megyének papsága ellen, mert ez folyvást minden ügyben, mihez ért okokkal eljáratott szót emel, és pedig az illendőség határain túl nem lépve. Ha azonban még is nálunk e tárgyban győzött a divatos: „maradjon a szerkezete” ez csak győzőknek fog valaha a világ előtt szolgálni arra, hogy valamint másutt, úgy a törvényhozó testületekben is nem mindenkor a többség véleménye a legjobb vélemény; ugyanis a könnyű hang: „maradjon” egyesek legalaposabb okain is könnyű diadalt nyerhet; de valljon e diadal borostyán a hervadatlan koszorúvá idősödik-e vagy talán igen is hamar kóróvá aszík — ??? — az idő, amindenek érlesztője fogja megmutatni. Isten velünk.

Varasdól. majus 18. Ugyanezen hó óra kitűzött közgyűlés megkezdett. Eredményeit következőkben közlöm: A még mult évben történt zavarok kiegyenlítésére vonatkozó kegy. kir. leirat fölolvastatott, mellyben mindenk előtt tanácskozási nyelven a RRnek a deák ajánlatik — tovább a m. főispánt vádló és becsmerlő fölliratuk roszaltatik és alacsony koholmányának és fondorkodásnak bélyegzetik; úgy a mult novembri gyűlésben J. K. és H. P. által okozott kihágások és zavarok megemlítve, szoros vizsgálat rendeltek. Ennek föllolvása után megkezdett a tanácskozás, és pedig horvát nyelven, — újra megint föllírás indítványoztatott ugyan azon értelemben mint az előbbi, és jölehet a magyar-horvát részről több ellennyilatkozatok történtek, még is az ugynevezett ilir párt, zágrábi vendégeik és a becsodított köznemesek segítségével győzött, — a második föllírás történt, a törvényeknek deák nyelvű fordítása iránt, — a 3dik a nehá horvát helytartótanács visszaállítására végett. A 4dik a zágrábi könyvvizsgáló-szék ellen, szabaddabb sajtót ohajtvá. Említésre méltó még azon határozata a gyűlésnek, hogy a köznemességnek és zágrábi vendégeik eltávoztá után, a még együtt levő rendek semmi köztárgyakról nem tanácskozhattak.

Bel- és külföldi telegraph.

Egerben Joó János érseki rajzmester kölcsönkönyvtárt szándékozik állítani, hisszük, hogy a javát választja, s a nemzetie lesz az elsőség. — Ipolyságon (Hontban) maj. 22én tették le ünnepélyesen az új megyeház alapkövét. — A dunagőzhajózási társulat a Balatonra egy új gőzöst készíthet, melly valalat a mint a vidéknek kényelemmel, egy a társulatnak jövedelemmel kínálkozik. — T a r n a S z e n t Miklós. Helységünk mint Földes, Egyházunk mint Kegyerát az egri főkáptalan tisztelet, s alatta mind két tekintetben virágzó, s boldog. Itt ugyanis a jobbágyok semmi urbéri szolgálatot nem tesznek, hanem azt rég időtől fogva készpénzzel váltják meg, miért idejüket és erejüket földi állományaik javítására, s kevés fuvarozásra használhatják, mellyek közül az első elegendő kenyérrrel, a második adozás és megváltás-díj pótlására, ellátja őket. A földesuraságnak táblája, és kaszája nincs, a legelőt juhokkal, s marhákkal nem terbeli, s így mindent a jobbágyok használatára hagyván, a 30 urbéritelektől robot váltság, csekély királyi haszonvétel, s alig számba vehető 9ed, és 10ed életnemün kívül semmi jövedelmet nem vesz be, s az egész helységből évi jövedelme alig rug 2000 pengőforintra, — ezt is templom, paplak, tisztház, és más középületek föntartására, gazdatiszt, és más szolgálk fizetésére, pap, és tanító évi díjára elkölte. Mind e mellett, mennyire hordozza szívében a népnevelést, tanúsítja az általa épített iskola-ház, melly közel 6000 vft. került. Ez szilárd anyagból készült, és kényelmes. Megnyitott majus 1ik napján, a mikor a szülők, örvendezve az új iskolának, még a 4 éves gyermekeket is elhozták, s azóta naponként küldözik. Nem fogom talán e helyen megbántani ezen főkáptalan nagyprepostjának, Rajner Károly fölszentelt püspök úr ó mélt. szerénységét, ha — ezen építésben kitüntetett buzgalmat a nemzet színe előtt kiemelem. A 83 éves

aggság ugyanis e méltóságnak sem lelki, sem testi erejét el nem lankasztotta, s 17 éves alatti nagy prepostsága alatt nincs, hely a főkáptalan javaiban, hol, és nincs év, mellyben kezet fogva többi t. ez. társaival, a népnevelésre tetemes áldozatokat nem tett volna. Vegye forró köszönetünket, adjon az ég illy főnököt minden egyh. testületnek, így elhalt az ármánykodók szava, s nem lesz többé, kimondhassa, hogy az egyház az országosan reá bízott népnevelésben el nem járt. Szabó Zsigm. pléb. — F. h. maj. 24—25én m. Deáky Zsigmond püspök, és győri kerületi iskolák főigazgatója Szombathelyen iskolai látványozást tartott, az ifjuság pedig a szelid, kegyes és vonzóerejű jó atyját esti ünnepélyes fáklyazenével tisztelte meg. Minel váratlanabb volt meglepetésünk a mindenkor ohajtvá várt uri vendégtől: úgy örömkönnny csillogott szemünkben, látván, hogy az ifjuság (habár némelyek szerint érzékenytelen papok nevelik is) olly nemes érzést, olly jeles magaviseletet fejtett ki, melly a főigazgató urnak méltó öröme, a nehéz pályán hivataloskodó tanítóknak pedig, (bár mint becsmerelje néha őket a világ) édes meglegedésökre szolgálhatott; az ifjuságnak végre már gyenge homlokán jövedőben nagy reményű babért termett e halás tette. — A f. hó 28án vidékszerzte nagy zivatar dúlt, pusztításainak naponkint újabb megújabb rajzai érkeznek, a földművelők kárai vetésekben és marháknak tetemesek, a villámok rombolásai számtalanok, ellenben a Tisza némely tájain nagy a szárazság, s a marhat még most is száraz takarmánnyal kénytelenek táplálni. Torontal gyében f. e. sept. havában fog tisztújítás tartatni. — Pécsen erősen készül a vashámor és repacukorgyár. Szöleink középszerű termést ígérnek; gabnánk sem állanak épen rosszul. Pénzünk kevés, vagy épen nincs. Borainkat senki sem keresi. — A gyönyörű windsori parkot némely gonosztevők fölgyjutották, s ha az erdőszök ügyessége el nem nyomja a tüzet roppant károk támadnak, a tettesek mind eddig el nem fogattak. — A porosz király Thorwaldsen helyett Oehlensläger ismeretes dán költészt nevezte ki a (pour le mérite) békerend lovagjaul. — A suffolki grófságban a gyujtogatók naponkint számosabbak, annyira, hogy a rendőrségnek Londonból erélyes intézkedéseket kellett tenni a tettesek földözésére, mi eddig nem sikerült. — A legújabb számítás szerint Berlinben van 8593 ház, ezekben 68,342 lakás, közölök 2541 lakatlan, adómentességgel bír 2102, szegénység miatt nem a dózik 9812. A lakbér évenkint 5,837,217 tallerra megy. — Az állatkínzás elleni társulat Londonban maj. 17én tartotta ülését, s az előadásokból kiviláglott, hogy a hiuz abajgatás, bika s kakas viadalok az egylet fáradozásai következtében majd az egész tartományban megszűntek. — A minap Párisban st. Gervais templomába egy csinosan öltözött fiatal ember bement, sz. Juliana oltára előtt letérdel és ajtatomban látszik imádkozni, rövid vártatva, az oltár melletti gyóntatószékbe bemegy, hirtelen csattanás hallatszik, s a szerencsétlen szertezűzött kaponyával rogyott a földre. Az ifju nem párisi, semmi írományok sem találtattak nála. A megfertőzött templom bezárattott, és ujlag fog fölszenteltetni. — Metternich hg a napokban ünnepelte születése 72-ik napját. A nyárnak egy részét ő hűsége Rajna téján töltendi. — A szász király junius elején Angliában körutazást teend, s különösen meglátogatandja a walesi és skot bánya-kerületeket. — Nilsson az ismeretes svéd föstész, ki protest. ből kathol. lett, s a törv. szék által száműzéstésre s vagyonszerzésre ítéltett, a királynak folyamodványt nyujtott be. — April 1j-én 1844-ben Franciaország 7616 gályarab volt. — Louisiana (Északamerika) egy polgár, ki egy rabszolgának szökéskor segédkezet nyujtott, akasztófára ítéltett, s midőn az ítélet tudtára adaték, kenetes beszédet tartott az ítéltő bíró a tulajdon szentségéről. — Legújabb olaszföldi közlések szerint Maglianónál (egy kis toscanai város) régi heturiai város nyomaira akadtak. Utesinaláskor Magliano s a tenger között két nagy szirt-darabra bukkantak. A munkát vezérlő mérnök e kövek vonalát 5 olasz mérföldig ásatta, s egy erősség nyomaira talált, melly a várost környezé. A kövek körül leásatván a föld, némi műtárgyak találtattak, s mind heturiai képzítmény volt. A városnak jelentősnek kellett lenni. Némelyek Vetulonia nyomait sejtik fölfödözve, mel-

lyet Sirius Italicus Heturia dicsőségének nevez. A romai archaeologiai társaság bizonyára kikutatandja nevét.

Igazítás. Mult számunkban következő tetemesb sajtó-hibák csúsztak be: mindjárt a kinevezésekben e helyett „Graff Károly temesi” — olv. Graff Károly helyett temesi stb. — továbbá **Görögország** végén e helyett „soha az új ministerium beigtatása” — olv. sokat az új ministerium beigtatása idézett elő.

KÜLFÖLDI NAPLO.

Ausztria. A szerb kormány ujonnan panaszkodik Milos hg ellen, mivel a mint állítja az exfejedelem a szerb alattosokat folyvást a mostani rend ellen izgatja. — Joachim ausztriai brigantin, melly a mult év sept. 13kán indult el a trieszti kikötőből, a f. e. mart. 31én vetett horgonyt a bombayi révben. Ez az első ausztriai hajó Keletindában, s remélhető, hogy több utánzókra találand, minthogy a nehéz vállalat nem marad jutalom nélkül. — B e c s, maj 23. Tüstént a Schönbrunn hütteldorfi légvasutat tárgyazo engedelem megérkezte után valamennyi részvények mind elfoglalvák. Mindegyike ezeknek 10,000 fról szól és eleinte osztatlanok lesznek, ez által az érték tulajdonosait biztosítani hívek. Ugyanezen vasut, egy mellékvonalat ereszt Mauer-en at Liesingig, ez összeköttetésül szolgáland a gloggnitzi vasuttal. — Görzbül érkezett hírek jelentik, miszerint az angoulenei hg állapotja tetemesen roszabbult, és valahára mint általános vízkór valósult, úgy hogy már mostanában semmi reménység a magas beteg fölgyógyulásához.

B e c s, majus 24én Császár ő Felségének a már említett, tengerparti tartományokba tervezett utja, folyó év september hónapban csakugyan valósuland. Hg Metternich és gr. Kolowrat első miniszterek képezendik a császári kíséretet.

Dunapartí tartományok. A török határszélekről, majus 16kán. A jelen szerb kormány ellen számtalan panaszok emeltetnek, mivel a szerb szolgálatban levő ausztriai alattvalók közül azok, kik az új rend elleneinek tekintettek, tisztöket elveszték. A szerb szolgálatban levő ausztriaiak száma egy pár száza fölmege. 67en letéttetek, ezek közül 17 visszavéttett, mivel az új rendet elfogadák. A többi 38nak egy évi fizetésük kiadott körülbelül 30,000 forint és elbocsajttattak. Mig ezeken kívül sokan vannak ausztriaiak a szerb szolgálatban, kik közül többen fontos helyeket töltenek be. Jövöben, minden idegen, ki szerb szorgálatba lépni kíván, a kormánnyal szerződni köteles. Sándor hg majus 15. Belgrádot elhagyá, és Kragujevacz melletti Topola faluba utazott, hol atyja temetve van, itt szándékozik a hg lakházat, az ot-tani ivadéki fiai számára pedig iskolát építeni.

Portugallia. A „Standar” levelezője Lisabonból írja: Costa Cabral beteges, és az első ministerségről lelépni szándékozik, közönségesen azon hiedelem uralg, hogy utódja testvére Silva Cabral leend. Még mindig számos elfogatások történnék, a régibb rabok közül sokan szabadon bocsáttattak, de minden nap a rendőrségi irodában kell megjelenniök. Azon ezrednek, mellyek az alig elnyomatott lázadásban részt vettek, büntetése abban áll, hogy szétosztatnak, mind a mellett, az elszólt legénységből azonnal új ezredek alakíttatnak, mellyek más számokkal jegyeztetnek s más őrségekbe szállíttatnak. Ez erélyes szabállyal a lázadásraí hajlamot elfojthatónak hiszik. A mi Bomfim gr. t illeti híhetőleg rövid idő múlva visszatérend, és mind a 44 társával együtt büntetlenül maradand. A cortes egybeülésének napja nov. 1ról maj. 23ra tetéttet át, ez alkalommal Costa Cabral számolni szándékol, zavaros vitakozások várhatók. Toyal b. financerterveit a pénzbizottmány tagjai által megvizsgáltatta, annál fogva reméli, hogy nem nagy ellenállásra találnd a cortes tanácskozásainál. Az angolok igen fölháborodtak Costa Cabral ellen, mivel egy előkelő angolt, ki sértőleg nyilatkozott a portugál kormány ellen Coimbraiban elfogatott, s előbb a coimbrai tömlöczökben és most a lissaboniakban hurczoltat 14 nap óta. Mindeddig a britt consul közbenjárásának sem sikerült a törvény elé állítását kieszközölni.

Spanyolország. A ministerium még teljesen ki nem tüntette milly elvet szándékozik követni. Ugy látszik segélyhiánya miatt már is szükségben sülődik, s e nehézségen talán megbotlik. Narvaez és Mon között némely apró összekocczanások történtek, mind a kettő vezérkedni akar a ministeriumban, s így e kettő nehezen fog valaha egyet érteni. A ministerium többi tagjai engedékenyebb lelkületűek. A szabadon boesátott progressista pártbeli követek, majd a választás terén fogják a meghasonlás magvait hintegetni. Mindennap ujj meg ujj föllengősdi lapok jelennek meg, melyek a kormány ellen ügyesen és alaposan vívnak, de könnyen megtörténhetik, hogy szenvedélyességükkel a sajtó törvény korlátai túl iramlannak és lelépésre kényszerülnek. D. Manuel Godoynek minden ezimeit, hivatalait és birtokait, melyektől 1808 megfosztatták, visszaadák. — A „Corresponsal” szerint a török követ, 68 év óta az első, ki a spanyol udvarnál megjelenik, ugyanakkor érkezendik Barcelonába midőn a királynők, kiknek a porta szerencse kívánatait nyilvánítandja. Barcelonában a magas vendégek fogadására fényes készülétek tétetnek. A királynőket utjukban katonaság is kísérendi. — A ministerek tevétlenségét némelyek az egyetértés hiányának, mások annak mivel a kormány rendszer iránt meg nem egyeztek, míg végre mások annak tulajdonítják, hogy még a személynél nincs kiegészítve s úgy hiszik ezen állapot a királynők visszatéréseig fog tartani. Az Eco szerint Madoz, ki kormányügyét elfogatása gyanújából 1808 napig tömlöczöztetett szabadon boesátaték. A banda csapatok gyarapodásáról nyugtalanító hírek kezdenek szállongani, s némely főnökök, kik kézre kerültek a vérbíró keze által végzik pályájukat.

— Az ayuntamiento választása Madridban maj. 18. kezdetek meg, a város 20 választó kerületre van fölosztva. A „Catholico” jelenti, hogy a kormány, Romából kielégítő tudósításokat vett, és hogy a legközelebbi pápai allocutio megemlékezendik Spanyolország egyházi ügyeiről. Hoyos eddigi Spanyol követ helyett a romai curiánál Castillo y Aïensa Christina királynőnek eddigi titkara küldetett Romába. Andalusiai levelek szerint Santa Maria vidékén a marocconi táborozásra jelentős haderő gyűlt össze, azonban csak a királynők visszatérése után szállnak hajóra.

N.-Britannia. A „Times” állítja, hogy jó forrásból jelentheti, miszerint a quens bench bírái, az O’Connell pör vádoltjainak az ügy új tárgyalási iránti kívánatát, semmikép el nem fogadják, s a törvénynek e kedvezményét egyedül Tierney áldozó papra szándékozik kiterjeszteni. — L. Ashley szép indítványa, a munka órái számának rövidítése iránt, mely egy ízben már elfogadott, most ujlág tetemes szótöbbséggel megbukott. Így tehát a gyárműves még mindig baromi munkát meghaladó dolgozással kínóztatik a művelt Britanniában. Rule Britannia.

Franciaország. Páris, maj. 10-kén. Lassankint mégis hosszadalmasak lesznek e vitakozások a pairkamrában, mert a dognak nem hatnak fenekére. Tán nem látják még elég világosan által mit eselekesznek, és mit kellene eselekedni. Az egyetemről elragadák az egyedintézkedést, s megmondák neki szemébe, hogy ő nem a status; így szólta a bizottmány, Broglie hg, Portalis gróf és legvégül Montalivet gróf. Cousin újját harapdálta, Villemain körmei rágódott; a „J. d. Débats” vérpíros lön, a „Constitutionnel” dühöngött, Thiers ökölrel verdesé asztalát. De ha egy részről az egyed-intézkedést földulák, más részről ismét megadák az egyetemnek az igazi hatalmat, mennyiben minden szabad iskola-alapítója vagy oktatója — papi vagy világi — vizsgálatain kénytelen keresztül menni, melyek egyre szigorubbak lesznek, hozzájárulván még azon föltét is, hogy mindenki, ki vizsgálatokra akar boesáttatni, Franciaországban kénytelen tanulni. Ez Schweizban, Belgium- és Olaszthonban a jezsuita-iskolákban tanuló francziák ellen van intézve. Itt Cousin tapsolt, örvendett, jobban mint a ministerium, mint a bizottmány; a „J. d. Débats” levegőhöz jutott, a „Constitutionnel” szíve megrepedt, Persil tánczolt örömeiben. Az egész nevezetes vitakozásban Cousin és Montalembert vi-

lágoltak elő: ők a formákat, szövirányokat, záradékokat elhagyák, élénken, tüzesen, személyesen léptek föl; önmagukat és eszméiket tökéletesen egyénisíték, vetélkedtek elmésségben, lelkeségben, gúnyban, keserűségben, élességben. Montalembertben magas érzelem szólott az ügyé, mellynek lángembere: Cousinban nagy kevelység, az észtehetsége s a tudományos személyessége. Ha őt nem harapták volna, ő sem harap, mert igazában nincs gondolkozásának semmi nemű komolysága, tanúság e mellett iratai, mellyekben minden dolog ellen és mellett találatnak beszédek, könnyűek, szelleműsak, ruganyosok, s gyakran meglehető fölületesek. S mégis mennyire egészen más ember Cousin Villemain mellett! Mindenik lelkes, de az egyik bieléselmével a másik csak elmésséggel: az első föl fogja a dolgot, bele hat; a másik játszik, a kérdések külsőin függ. Barthelemy s Portalis szinte nevezetessé tevék e vitában magokat, nem annyira lelkeség, mint belátás és dialectica által; Barthelemy, ki a jezsuiták ügye mellett harczol, s Portalis, ki tetőtől talpig francia ember. Mindkettő azonban legalább vallásos gondolkozásban gyökerzik, mint Montalembert, míg Cousin vallása nem egyéb szójáratnal, véleménynel, valamint a „Constitutionnel” és „J. d. Débats” vallása is, mellyek tulajdonképp nagyobb érdekekkel viseltetnek az opera s tánczosnői, mint az egyház iránt. A pairkamra maj. 14-kei ülésében a másod-oktatást illető törvényjavaslat két cikke (17—18) fogadtatott el, valamint másnap a 19. és 20. — Maj. 17-én a II. czim második szakasza megvitatásához fogtak, melly a büntetési szabályokról szól, s itt a 21. 22. 23. cikkek haladék nélkül elfogadva lőnek. A 22. melly a közoktatás körüli kir. tanács-testület hatóságát ertőrlí, s a törvény által rendelt academiái tanácsosoknak csupán arra ad jogot, hogy fegyelmi büntetésül csupán a megintést határozhassák, a bizottmányhoz visszautasított.

A követkamra legujabban egész sorát fogadta el a börtönrendszerrel illető törvényjavaslatoknak komoly vitatás nélkül. Több tagok teljes látogatási szabadságot akartak engedni a szüléknek, testvéreknek stb., de indítványuk nem hatott keresztül, mert a tapasztalás mutatja, hogy e rokonok sokszor a legveszélyesebb tanácsadók, a mint hogy la Roquetteben 300 gyermek közül 70 tulajesalából származik.

A közmunkák ministere kevés nap előtt pótló hitel-törvényjavaslatot adott be 500,000 frankig, melly összegből 100,000 fr. a párisi csillagászai torony kijávitására fordítatnék, minthogy az most sok tekintetben hátrább áll némely más országai intézeteknél, a csillagászat jelen állása pedig több nemű javítást kíván, mert különösen a tudósokat most nagyon elfoglaló kettős-csillagzatok az intézet kisebb és középrendű műszerein épen nem vizsgálhatók. A közoktatás ministere azon reményben van, hogy — mivel a francia üveggyártók a lencse-üvegek készítésében minden más nemzetbelieket meghaladnak — illykép a párisi csillagászai torony joggal fog elsőnek tartatni Európában.

„Tengeri haderők mostani állása felől hasonlítva más hatalmasságokéihoz — így szol a Presse — s különösen Angolhonéhoz, most egy irat jelent meg, melly tetemes viszhangra talál. Szerzője magát nem nevezé meg, kívül azonban közönségesen Joinville hg tartatik. Az iratban a nemzeti becsület iránt forró érzelem uralkodik: ócsárolva van benne a tengeri haderőknek adott bal irány, főleg a gőzhajókra nézve, mellyek olly szerencsétlenül kormányoztatnak, hogy e tekintetben nemesak az angolok és amerikaiak, de még a hollandiak, nápolyiak és oroszok megett is állunk.” Az irat ezime: „Jegyzet a francia tengeri haderő jelen állapotjáról”, s a párisi sajtó kizárólag vele foglalkozik egy pár nap óta.

Páris, maj. 14. Az iparműkiállítás emberei egészen elbajoltatvák azon meleg részvételtől, mellyet irántok a király tegnap második látogatása alkalmával kitüntetett; a dicséret, a buzdítás szava mindenütt ismételték. A király közel négy óráig maradt ott, s úgy látszik, egészen elemében érezte magát; fáradhatlanul kérdezősködven, előhaladt korára nézve rendkívüli élénksége, de főleg ritka jártassága a gyári s kereskedelmi viszonyok részle-

teiben, valamint ítéletei helyessége s találó szilárdsága, bámulást vittak ki számára, nyájas leereszkedése pedig örömet terjeszté szét. A kiállított műkészítmények összes száma ezer cikknél többel meghaladja az öt év előtti kiállítást. Távoztakor megígérte a király, hogy még gyakrabban eljövend, és lassankint mindent meg fog tekinteni.

Algier, maj. 10. Aumale hg Setif dél vidékén állt harcokra. Az arab segéd seregek hibájából a hg parancsa alatti sereg april 24-dikén némi veszteséget szenvedett, melly azonban a későbbi ütközetek alkalmával bőven kárpótolva lön. Az ezen alkalmalmi bajos viszonyok közt bámulatra méltó vitézséget és leleljenlélet mutatott a fiatal hg, előtört gyalogságával, a megzavart rendet helyreállította, s táborába visszatért, a nélkül hogy csak egy halottat vagy sebesültet is elhagyott volna. — Constantine városa örvend, miután hét egész évig távo volt az europaiak előtt, hogy e korlátokat végre lerázhatja. E fordulatot Aumale hg-ek köszönhetni, ki általában különös gondoskodást tüntet ki a keleti tartomány annyira elhanyagolt polgári érdekei iránt, valamint Philippeville környékének gyarmatosítását nagy szorgalommal mozdítja elő. Ez okból helytartóságával nagyon elégedve vannak, s ha panasz hallatik, ez csak némely nyugtalan ármánykodók dolga, kik általa moeskos iparuk üzésében akadályoztatvák.

Az „Augsb. Post Z.” a pairkamrában a másod-oktatásról vitakozásokat illetőleg, következőket ír: a francia pairkamra a vallásos rend bejutasát a másod-oktatásba határozottan ellenzé, s mivel a követkamra e végzést nehezen változtatandja meg, így a vallásos rendek, különösen a jezsuiták kizáratása, mintegy a törvénytestület főnökei által közös akarattal bevezetett dognak tekintethetik. Az indok, melly illy gyökeres eljárásnak alapul szolgál, Rohmer Fridriknek a politikai pártokról írt tanjában elesen föstve találatik. Ez a gyengesége; mert érzik gyengeségüket, miszerint vélt vagyigazi elleneik ellen magokat nem védhetik, a kölesönös illedelem és jog megsértése nélkül, és akkor dicsőítettik ingadatlanágukat és erjüket midőn elleneik illy szűkkeblűleg illy szabadelműletnél elnyomják. Milly kevéssé tudják az emberek az időt megkülönböztetni! Ha a mult század statusai a jezsuitákat elűzék, még találhatni mindig némi okszerűséget ezen bár erőszakos rendszabályban. Meglehet, hogy a rend egyes tagjai a csel és erőszak eszközeit, az élet mezején nagyon is munkásságba hozak. Ezen külszerek használására azon körülmény által velék magokat fölhíva, miszerint a vallási harc világi érdekekkel sokszorosán volt összezavarva, és az új tan is erőszak által biztosította magát, és terjedt. De a rend nehezen olvadt össze az akkori idők statusainak absolutisticus gépezetével, és egy ideig kénytelenítettek engedni a fölsőbb hatalomnak. Mennyire változtak azóta a viszonyok! Itt szó sem lehet többé az ellenséges pártok anyagi létezéséről, a világi érdekek még mindig összefüggve a lélek harcával, és ez később is csak lelki fegyverrel győzethetnek meg. Az egyháznak nincs szüksége, mint általában nem, úgy jelenleg legkevésbé mesterkelt fogásokra, és nem új tények, hanem régi időktől hátramaradt gyűlölet az, melly az embert azon gyengeségre ragadja, hogy a rendet ellenségül tekintse. De a rend magát fiatalító szerrel bír, a nélkül, hogy lényeges czelját megváltoztatnia kellessek. Két ellem összműködése tartá föna rend eredeténél s menetén, a keresztény erényszigor irányja Loyolában, s az egész testületnek hatalmas föltagolása külső munkásság tekintetében Lainez által. A főn mondottakból kiviláglik, miért a rendek utóbb említett eleme, a rend gyakorlati oldala, erősebben kitünik. De a másik oldal, ha jobban is elrejtve; csakugyan mindig jelen volt. Mi lenne e nélkül az igaz keresztényi lelkesedés küldöttjei legtöbbször, hogyan fogható meg azon vitéz martyság, mit a rend bizonyítani képes? Ama több oldal külső gyakorlati munkásság napjainkban elveszté értelmét, és a belső elem, mellyet Loyola a rend első alkotója szívökbe ültete, mindinkább az előtérbe lép. Itt a kath. egyháznak tulnyomósági pontja van a protestantismus fölött (ezt mint egyházat véve), mit időnkben a protestansok legkevésbé sem gyanítanak, mert a protestantismus a Krisztusban és apostolokban meg volt erényszigori elem elhanyagolása által veszedelemben van, az egész

kereszténységet levétkezni s elveszteni. De mégis akkor ha a rend tulnyomólag világi befolyás után kívánkoznak, míg akkor sem lenne szükség azon gőresös s nyomasztó erőködésekre felülről, miszerint ezen ellenséges befolyást akadályozza. Zavar s mozgóság, élet és törekvés lép el a népet, mi életműves természeti hatalmánál fogva minden ellenséges elemet fölülhalad s meggyőz. Az igaz statusférfi elérti kora ezen mozgalmát; ő mérseklendi azt, hol szükséges, de ő bátorsággal is bír bizalmát benne helyezni, és ő nem fog szűkebbül tilalmak által, a tiszta szabad gondolkodás elvétől visszarettenni, minthogy a lélek természetes többleddel mozgalma sokkal alaposabban mellőzi a szabad kifejlés ártalmas okait. De az igazi szabadságról, a lényeknek rendszerezett hatalmáról, a kormánybölcsesség leglényesebb szövetségesséről, Guizot ur keveset ért. Az ő ideálja a status mindenható abstractuma, mely a szabadoknak vélt egyének rendszerezetlen tömegét magában foglalja; az pedig, mi által csak egyedül a szabadság mint olyan föltűnik, az a vágy, magát kisebb egészekben önálló munkásságra kiképezni, s csak ez által nyerné meg a nép nagy teste különös tagjait is, ily rendszerezett szabadságnak az ő elfogult eszméiben nincs helye. És ezen Cousin! Mi németek még meg sem foghatjuk azon lélekzsarnokságot, mit ily ember elkövetni képes. Miskép áll a dolog Frankonban, hol a jacobinusok és Napoleon korától fogva a gyökeres összpontosítás még egész erejében főáll; ha itt ily föllelék egész képességeinek minden szabadelműtlenségével főpolczra emelkedik, akkor a zsarnokság lehető, mely egy szabad léleknek borzadást okozand, és ezek azon férfiak, kik az egyház uralkodási vágya (?) ellen vivni állítanak!? De nemesak a mód, miszerint a papi rend állítólagos veszedelmességeit ostromolják, mondható politikai hibának; még sokkal nagyobb az a vakítási tévedés, mely csak a veszedelmet, és nem a papi intézetek hasznát látatja. A francia status férfiak kezétfogva haladtak a sokaság régi gyökeres gyűlöletével a papi rend ellenében. De jöhet idő mikor az egyház jelenlegi akadályoztatását keserűen megbánják. Az ellenzési lélek még egészen ki nem irtatott Franciaországban. A személyes és anyagi érdekek összege, mely mint az ugynevezett „középut“ a juliusi lázadás után a gyökeres elemeknek ellenszegüle, csak akadályoztatás vala, és nem a nép gyökeres kívánata föletti végviadál, mert ilyen csak lélekből eredhet. De hiába: mert vad parancs által valamit lerontani nagyon sebesen lehet, de fölépítéshez fáradság s több évi békességes türes szükséges; kicsiny lesz akkor azok csoportja, kik az Istenben s rendben bíznak. Ha akkor a radical törekvés egészen kielégítve leend. Ha a számítáim tudó mai statusférfiak épülete a habokban elmerülend, azon természetes szükség az embereket az egyházba visszavezetni, előálland, mely sokkal erősebb állást foglaland el, mint az, a mit most töle megtagadni akarnak.

Máj. 18-án folytatott a másod-oktatásról vita a páirkamrában a 24d. cikkely fölött. — Broglie hg, mint az ezen törvényjavaslat vizsgálatával megbízott választmány szószólója, e cikkelynek egy új szerkezetét adá elő következőleg: „Ha valamely másod-oktatási magán intézetben folytonos elmaradás a tanulmányokban és föltöltő rendtelenség a fejelemben és kormányban vétetnék észre, ezen intézet előjárója, a rector panaszára, a polgári hatóság elé idézhető, s szükség esetén megfédésre ítéltethető, föntartván a kir. törvényszékhez fölőbb vitelt, melyet egy hónap alatt az első hatóság ítéletének kihirdetése után kell megtenni. — Ismételt vétség esetében rendelheti a törv. szék, hogy az ily intézet előjárója egy vagy öt év lefolytaig eltiltva legyen hivatala folytatásától. — Az ítélet és fölőbbviteli bánásmód az 1833ki jun. 28. törvény 7. cikke által rendelt mód szerint fog történni.“ — A 24. cikk jelen szerkezte, mely az egyetem minden befolyását kizárja a másod-oktatási magán intézetekre, e szavaknak „folytonos elmaradás a tanulmányokban“ kihagyása után három órai vita után elfogadtatott a kamra által.

A követkamra maj. 17. ülésében a kormányhozjáraltával de Beaumontnak egy javaslata fogadtatott el, mely szerint az új börtönrendszer (a magános elzáratás) a politikai vétségek, nevezetesen sajtói kihágások miatt elítéltekre nem fog alkal-

matatni. Jolly egyszersmind a pajtáskodások fegyverbírási és társulatokba állás miatt, mesterek és munkások közt elítélteket is kivételni akarta; de indítványa nem fogadtatott el. — A követkamra másnapi (18.) ülésében mindjárt elején a belügyek minisztere egy egyezkedést előterjesztett Sardiniaival, az irodalmi s szép művészeti tulajdonjog viszonyos biztosítása iránt.

Olaszország. Jól értesültek tudósítása szerint Lambruschini bibornok a kormány titkárságából kilép és utódja a sok követséget dícsőségesen vezette Capaccini leend, ki az első consistorium alkalmával biborral diszesítettetik. E változásnak a közügyekre nagy befolyása leend, tudni kell, hogy a kormánytitkár az egyházi birodal. ugyanaz, mi az első miniszter a világiakban. — A római hadsereget jelenleg 18 general vezérli. — Gossler atya Jerusalemből valószínűleg vissza nem térend, mert a Rómában lakó németeknek mivel nem népszerű nem tetszett, ellenben a nápolyi királynőmagasztalmit kivítva, annyira, hogy uti költséggel Jerusalembé ő látta el. A legfontosb, mit Gossler kivitt az, hogy Poroszország a paderborni ferencziek kolostorának a további megmaradásra engedélyt adott. — A pápai kormány megengedte egy Rómából a nápolyi határokig vezető vaspálya föllállítását, a Rothschild háznak, mely 50 évig huzandja hasznát és ezentul a kormányra ingyen visszazáll. — Francia lapok szerint Siciliában komoly lázadás ütött ki, a zendülők számát 2000 teszik, s a serezzel, melyek már épen visszatérendők valának összeütköztek, mondják, hogy a láz egész apuliaig terjedt, már több elfogatások történtek. Ferrarába új austriai csapatok érkeztek. Rómában maj. 2án mintegy 25 gyanus személy fogatott el, a rendőrség valami forrongás nyomait tapasztalta. Bologna csöndes, de Riminiben mozgalmak mutatkoznak. — Bologna csöndét szomorú látvány rezzenté föl, majus 7dikén 20 halálra ítélt közül 6 hátulról agyonlötvetett, a többi élet kegyelmet nyert, s részint holtig, részint 15—20 évig tartó gályarabságra ítéltettek. —

Oroszország. A csár egy külön ukázban megparancsolá, hogy a páleza az egész hadsereg-nél egyedül rendkívüli büntettek fenytésére alkalmaztassék, és ekkor valamint, minden fenytésnél ne a parancsnokok kénye, hanem a törvényrendelete szabja ki a büntetést. — A csár óriás birodalma két szelét vaspálya által szándékozik összekapcsoltatni, a székvárostól a fekete tengerig egy vonal, mely 300 mérföld hosszúságu leendene építetnek. Ezen terv mely magától a czártól keletkezik, sok czáfolók fölszólalására szolgáltatott alkalmat, főleg azzal állottak elő, hogy a dél és észak föltötte heterogen természetű s a birodalom lehelendő rázkódásainál e vaspálya az ország egységét megfogná zavarni. Sokan azt hiszik, hogy épen ez kizsérteti a czárt birodalma széleinek összecsalására s ez által a seregek legkönnyebben szállíthatatának a veszélyben forgó pontokra, s ily ut Russia centralisatioi rendszerét tökéletesítne. A költség külföldi kölcsönrel földötzetnek.

Némethon. Paderborn, majus 10. Szomszéd városunkban (Gesecke) tegnap este sajnálatos jelenetek történtek. 8—9 óra közt népesportok gyülekeztek össze, s az ottani zsidók lakait megtámadák, s egyet — hol egy betegágyas fekvék — kivéven, a többit többé kevesbbé mind kipusztították. Egyes személyeken azonban semmi bántalmat nem követtek el. Legközelebbi okul e kicsapongásra egy levelet emlitnek, melyet a gesceki igen tisztes pap kapott a paderborni posta-bélyeggel, s mellyben nemesak iránta foglaltattak a legdurvább sértegetések, hanem egyszersmind olly ocsmány szidalmak a cath. anyaszentegyház ellen, miknek leírásától a toll iszonyodik. Tartalma azonnal tudva lön Geseckén, és sejtelmesen azt is kipuhatólak, miszerint efenyegető s szidalmas levél a gescekei zsidóktól ered. Innét támadt a fölböszülés a zsidók ellen, kiket az által vélték megbüntetni, hogy az emlitett garázda kicsapongást vívék véghez.

A müncheni serlázongás München városában a k. rendőr-igazgatóság és a várostanács maj. 23ról követk. közzhirítetelt bocsátottak ki, a serárszabást illetőleg: „Az e h. 4én kihirdetett jelentés, mely szerint a serfűzők a nyári sert 6 krért mérendik, félreértések és ármányos elmagyarázások

megakadályozása végett, ezennel ismételve tudtul adatik a közönségnek azon hozzáadással, miszerint épen nem fog ez árfelemeltség egész nyár folytában tartani. Baró K a r g-B e e n b u r g rendőr-igazgató; dr. B a u e r első polgármester.“

Schweicz. Az új zürichi lap következőket közöl Sittenből (Wallis) maj. 14kéről: „A nagytanács ma ült össze rendkívülieg. A megnyitó jelentés, mellynek a rendkívüli összehívatas okait kellett előadni, s melly iránt mindenki feszült figyelemmel volt, az ország állapotját mint nagyon komolyt és nyugtalanítót rajzolja. A zavargások okainál fölhozatnak: a martinachi bizottmány törvénytelen főállása, ugyanannak april 25éről proclamatója, mellyet a statustanács fegyverre szólításul tekint, s végre a sajtó féktelensége.

A polgárháboru kiütött Wallisban, smár megindult a vérontás. Az ifju s az agg Schweicz, az alsó s fölső Wallis fegyverben állnak egymás ellen, s az utósó tudósítások szerint, mellyek f. hó 19dikei délutánig terjednek, az ellenségeskedések Ardon és Riddes közt kezdődtek, miután már az előtti nap mintegy 1000—1500-ból álló fölső Wallisiak ellentállás nélkül elfoglalták Sittent. Minden csapat előtt — így beszéli a „Nouveliste Vandois“ egy pap ment. — A „berni alkotmánybarát“ szavai szerint, egy szemtanu a fölső-wallisi lázadókat 15—60 éves emberekknek mondja, kik elhagyják mezzei foglalkozásikat, s kenyérrel és hússal három napra ellátva a táborzókhoz csatlakoztak, véletlenül kézbe kapott eszközökkel fegyverkezve.

B e x, maj. 19. 2 órakor. E levél egy osztály fegyveresek közt ment keresztül, kik a st. Moriz és Martinach közti közlekedést elmetzik. — Minden lehetőség a radical párt ellen van.

Legujabban érkezett hírek szerint véres ütközetek történtek st. Moriz és Martinach közt, mellyekben az alsó-wallisiak voltak vesztesek. Martinachot még 20án este is elfoglalva tarták a győzelmek, kiket a meggyőzöttek nagy kicsapongásokról vádolnak, st. Moriz ostromoltatását is várták. Waadt kantonban a legnagyobb fölindulás és legtettlegebb részvét uralkodott alsó-Wallis iránt, mellynek számos waadtiak mentek önkint segítségére. Bujdosó családok tölték el Waadt minden hátrhelyéseit.

— A wallisi ügy komoly alakot ölt, legujabb tudósítások szerint a polgári háboru elkerülhetlen, a fölső wallisiak tulságos számmal Sittent elfoglalták, ellenben az alsó wallisiak elszánt védelemre készültek.

Görögország. Triestből maj. 8án. Az utósó görög postával többek között ezen tudósítás érkezett, hogy orosz ország eddig szenvedő állásáról görögorsz. ellenébe fölmondott, és a védhatalmak értekezéseibe tettleges részvéttel nyilatkozott. Az eddig történeteket tett dolognak tekintti, s emel fogva észrevételeit a görög alkotmányról s az ebből származó esetlegességekről, valamint egyéb közbe fekvő kérdésekről Párisba s Londonba elküldé. Ily viszonyok között valószínű, hogy a követségi állomás Athenben rövid idő mulva betöltetik, Katakazy barátjai még a visszatérhetendés reményéről le nem mondtak. — Anyugtalanúságot, mely a tartományokban uralg a nappista pártnak tulajdonítják. — Nagy figyelmet gerjeszt Görögorsz. az orosz udvarnak lépése a portánál, miszerint ezt reá birni akarja, hogy a constantinápolyi patriarkát hivatalától megfoszthatlannak nyilvánítsa, e tárgyban az orosz követ a mult hó végével személyesen udvarolt a sultánnál. A nappisták e lépésnek örvendenek, s hiszik, hogy így a patriarkaság a török befolyástól fölmentve, egyedül az oroszoknak leendne alávetve, a porta azonban mind eddig tagadólag válaszolt, ugy látszik tudja, a honnét fú a szél. Számos macedoniai s albaniai család a moslimek üldözése elől Görögországba futamlott.

Törökország. A fölzendült arnótok több izben összekaptak a kormány csapatjaival, s nemesak egyenkint, hanem ezredekkint csatlakoznak hozzájuk a rendes katonaságból. A lázadók föhatalma még mindig Uskup táján van. — Adrinápolyban egy görög főpap a templomban meggyilkoltatott egy fölböszült osman által. Kis Asiában is emelgeti fejét a fanatismus, és az eszközök, mellyekkel a porta föllép ugy látszik meg nem fele-

hetnek a baj terjedelmének. Nagy baj, hogy a katonaság gyakoroltabb része haza boesátatott, s a fegyver alattiak mind ujonczok. — Protiban (Asia) a hszigetek egyikében egy dühös csoport megtámadott és kirablott egy görög kolostort, több szerzetest meggyilkolt és undok tivornyát tartott az Istennek szentelt hajlokban. Silában egy szólv a pasa tekintélye örve alatt iszonyatosb dulongást követtek el, itt apr. 18án egy görögnek kertében két meggyilkolt mohamedanus tetemet találtak, tettesnek a házgazda tartatott, számos undokságok elkövetése után érkezett meg a koniahi pasa fegyveres népe, a vádoltak elfogadtak, kinzattak s miután a kinokat ki nem állhatták, büntelenekeket vádoltak, e vádat utóbb visszavonták ugyan s állíták, mikép képesek bebizonyítani, hogy a gyilkolás veszekedés közben történt, és a tetemek egyedül gyanu-gerjesztés miatt vettek át a kert falán. Mind ez nem használt újra a kinzáshoz kezdetett a pasa. Az európai hatalmak követei ez alkalommal, mint mondják nagyobb érellyel és elhatározottsággal fognak föllépni ez ügyben.

Kis-Ásiából hírek szerint Kiangariban kerületben, Angora közelében fekvő tizenkét helységet földingás látogatott meg, több házak beomlottak, s 167 ember-élet veszett a romok alatt; a sebesültek száma még tetemesebb.

Schwéczia s Norvégia. Stockholm, maj. 10. A király már másodszer közlé abbéli akaratát a tanulókkal, miszerint ezen utat ez évben elhalasztanak. Geyer prof. ki a temetési szertartások után még egy ideig itt mulata, egy pár nap előtt Upsalába visszatért, és a király megbízta, hogy adja tudokra a tanulóknak e következőket: a király nagyon örvendett, midőn meghallá, hogy a tanulók a tervezet kopenhagai utat elhalaszták, annál inkább sajnálná jelenleg, ha előbbi elvektől eltérve szándékukat megváltoztatnák, mert ezen tettek nem művelt ifjakat illetők, hanem inkább ingadozó jelleműket bélyegeznék. Geyer ki most universitási rector, tegnapelőtt az ugynevezett curatorokat (szószóló) mind össze hivatá, velek a király idézletét közlendő. Legujabban írták Upsalából, hogy a tanulók közt nem egész csend uralkodik, némelyek újtóktól elállani semmikép sem akarnak, kőgyan fog végződni, előre nem láthatni. Azon észrevétel el nem hallgathatják, miszerint kár volt mindjárt eleinte ezen tanulóknak oly nagy nyomadékot adni, és hogy nem állottak magasb személyek is neveiket lajstromukba beiktatni. A királyt mindenestre a tanulók nagyon kedvelik, de nem kevesebb kedvelik a scandinav eszméket is. Más hír azt mondja: hogy a külministerséghez egy jegyzék érkezett a daniai részről, mellyben köszöntét nyilváníta a királynak, hogy a tanulókat tervezett utóktól föltartóztatá. Összefüggésben van e ez, a királyi akarat megújításával?

Amerika. Az újabb Port-au-Princeből kelt tudósítások nyomán Herard elnök 15,000 fővel santo Domingótól, hol a zendülők száma 8—10,000-re szaporodott, állott. — Mexicóban naponként súlyosodnak az európai lakosoknak körülményei, úgy, hahogy az európai hatalmak, elmulasztják jobbagyaikkal mellett fölszólalni; ezek rövid idő múlva kénytelenek lesznek Mexicot elhagyni. — A legujabb hírek szerint, Herard elnök meggyilkoltatott, Port-au-Princeben minden pillantásban az aux cayesi lázadáshoz hasonlótól lehet tartani, a fejez lakosság mindenkép menekülni iparkodik.

LAPVIZSGA.

Jelenkor (f. e. 43d. sz.) Irányezikkében „Tiszta jítás” cím alatt, válasz közöltetik, az ugyan e lapban közölt „Tiszta jítás közjoga” című cikkre. Szerző a köznevelés hibáit leginkább az ugynevezett kaputókra tolja föl, s egyszersmind védi a köznevelésnek köztanácskozásokban és választásokban jogait. A corteskedésnek azonban nem barátja, s ennek meggátolására a titkos szavazatot hasznos expedienstül ajánlja. Oliver.

TÁRSALGÁSI TEREM.

Ikervárosi hírnök. Tehát a nagy kérdés, melly Hamlet óta számtalan bölcsész fejét foglaltoskodtatá, „a lenni vagy nem lenni” eldöntött, tompa remegés fogta el a testvérváros lakosainak keblét, a feszült várakozás föstekezett min-

den arizon, s voltak ajkak, mellyek hamarkodva, némely műveltség elleni demonstratiókra készülének, de hála a könyörülő égnek, a fürgeteg elmúlt, a vihar megszűnt és derült meny mosolyg fölöttünk, mert Fanny a hasonlíthatlan az egyetlen, oh mért nincs millio epitheton, sajátosságai föstésére, a nemzeti színpadot holnap fogja lábaival érinteni, déli 12 órákor, és a cachuchát ellebegni, a többi még mind eddig meg nem nevezhető tánczok között. Fanny talán többször is tánczol nemzeti színpadunkon, ha az igazgatóság megnyerése körül nem haladott volna nemzeileg — az az ép úgy mint mi magyarok mindenben haladni szoktunk, oh távol sem vágtatva, hanem amugy commode, ha meg nem történik ma, majd meg lesz holnap. — A közleménydus „Világ” ismét berzenkedik a „Nemzeti” ellen, felelhetnénk ugyan neki, de csak beszéljen a világ, a világ úgy sem tudja mindig mit beszél. — A folyó hó 28-dikán egy szegény tótoeska két lovacskaival át jött a hidon, a lovakat gyalog egy 11 éves fiúcska hajtotta, s utána kullogott az apja, a fiu, ki még soha sem látta Budapestet, s azt sem tudta, kell-e még vámot fizetnie, miután már apja fizetgete, elbáméskodni s egy kevesé száját tátani bátorkodott, a vámszedő megszólítja a fiut, ez nem felelt, a tolongásban nem tudva őt illeti-e a beszéd, odább hajtott, de csak hamar föleszmélt, mert olly érezhetőleg rezzentett föl ártatlan andalodásából, hogy ha haza tér, bizonyosan magasztalandja a pesti urbanitást, s első itt léte különös nefelejtés leend élete pályáján. Mondják, hogy az idei löversenyekre, mellyeknek elsője kedvező időben tegnapelőtt tartatott, két bécsi bérkocsis, kocsival futtatandó leérkezett, s a tétel 2000 pengő forint. Mi tanácsolnók a bécsieknek térjenek vissza, mert mi a futtatást főképp az ember gázolására illeti, nincsenek Európának bérkocsissai, kik a miénket fölulmulnák. Apropos mivel épen a bérkocsisoknál vagyunk, eszünkbe jut, hogy 1841ben tavaszi holnapokban, egy árszabály az önkénykedést gátlandó, jelent meg, az ugyan pasquillus volt, szinte mint a mérszársékek előtt a mérleg, vagy a pékeknél a meghatározott zsemlye nagyság, de talán mégis jó volna azt az árszabályt fölleveníteni, s e föllevenítésnek egy kis nyomadékot adni. Hiszen tudjuk, hogy mi szabad országban élünk, és hogy a szabadság mindenek fölött, de talán csak no mégis lehetne valami korlátot vetni. Tudjuk mi, hogy észrevételünknek nem lesz sikere, mert szabad országban élünk, de még is csak elmondjuk mi ezt, most is, azután majd másszor is. — A ki nem hiszi milly szigorun ünnepeket nálunk a vasárnap, nézze meg reggel a gombakint (ez a Világ kedves szava) szaporodó pálinka házakat, a moralitás emeltyűjít, az egészség föntartóit, izmos és lelkes ivadék biztosítóit, s még más helyeket, hol délelőt is tekéznek, és azt fogja hinni, hogy a protest. Angliában van. — A kis „Remény” nagyobb remény fejében a Tiszára költözött. — A jövő h. 2. fog a nemz. casino nagy gyűlése tartatni, az eredményeket annak idejében el nem mulasztandjuk megemlíteni. — A f. e. majus hó 25-ken történt bécsi nagy sors-huzásban következő fő-nyertes számok húztak ki: 63,341 nyerte a breitensei palotát és egy bécsi házat a Wiedenben, 413-dik szám alatt, vagy 200,000 ft. 56,498: nyert 10,000 ft. 96,209; nyert 5000 ft. 136,971 nyert 3000 ft. 41,578; nyert 2000 ft. — A vörösingyen sorsok közül következők nyertek: 31,826; 20,000 ft. 71,990; 6000 ft. 24,748; 4000 ft. 7235; 2500 f. 72,461; 1500ft. — Flora pesti baráti petítót szándékoznak nyújtani a virágpesztítés ellen, mellyet Elszler Fanny itt léte olly kíméletlenül gyarapít. A sok virággárt művészi virágok alkalmazása által jól fölségitni lehetne, s azon fölül az ily készített virágok máskor is használhatók volnának. — Ugy tetszik a magyar közönség is belátandja lassankint a Daguerotyp irojának azon humorteljes definitióját, mellyszerint „a löfuttatás — löfuttatás? bizonyítja ezt a jelen majus hó 30-án tartott pesti löverseny, a hol — a multakat tekintve — csaknem csekély számú közönség volt jelen. A nemzeti 250 darab aranyból álló díjért, melly egy 30 darab aranyból álló billikomban helyeztetett, három ló futott, u. m. Batthyányi István, Hunyady József grófoké, és a mult évről híres Bethman frankfurti tőzséré. Nyertes Hunyady gróf lova. A második Batthyányi Kázmér — 100 aranyból álló díj-

ért, ismét három ló futott; nyertes lett Hunyady gróf lova. A harmadik szintén 100 aranyból álló díjért — mellyért futhat minden magyar ló — futott két ló Csapody és Lichtenstein hégé, nyert Csapodé. A negyedik Batthyány, Hunyady — 100 arany díjért, futottak Csapody — Hunyady, és Stubenberg grófok lovai, nyert Csapodyé. Holnap lesz a második löverseny.

Nem kevés élvezetet nyújt az ó-budai hajógyár megtekintése s főleg most vásáralkalmával — ajánlhatjuk ezt a városunkat ritkábban látogató vidékieknek. Kinek kedve a gyárt megtekinteni, jelenleg 3 épen készülőben levő új gőzöst láthat ott meg: ezeknek ketteje 160 ló erejű lesz, a harmadika pedig 100 lóerejű, ez utóbbi Széchenyi nevet viselendő, s az alduán Orsován alul fog működni. Készülőben van még ezeken fölül egy új Marianna nevű gőzös is.

Valami a játékról. E divatkórról talán nem kedvetlenül fogadják a játék baráti, kiknek a lezcek szól e kis elmefuttatást mellyből azt alkalmazhatják magukra, mi nekik tetszik.

Minden időben mutatkozott az embereken fogadásra s játékra hajlam. A játékot Merkur találta föl. A rómaiak játszottak, játszottak a Hindostanak is. Komoly szónokok, és heves buzgólkodók menydörögtek ellene, de játékosok nem hallgattak a szónoklatokra s folytatták a játékot. A tiszteletes hajdanokban a barbarok szabadságukat tették kockára; s még most is vannak neger törzsökök, hol a nők és gyermekek lesznek a játékdíj tárgyai. A vad indusok szemüket vagy ujjokat rakják a játékra. De miért meménk olly messze az emberiség életébe a játékdüh példáiak fölhordása kedvéért. A bérczek ölette Tyrolnak legegyszerűbb lakosai fogadnak rétejek vagy szántó földjeikért, mellyek gyakran több ezer tallért érnek s egész családok nyugalmát, boldogságát eltemetik. Ezen fogadások, mellyek nem egyebek, mint a legvakmerőbb hazardjátékok, nem értetnek a mai játékok alatt. Közönségesen a kártya s forgatyu (roulette) értetik, ha ma kártyáról beszélnek. Az első régi, az utóbbi új találmány. VI. Károly francia király alatt jöttek először divatba a kártyák, mellyek e pillanatnyi örültségben szenvedő király világos percézeinek földterítésére valának alkalmazandók. Hogy a leleményt francia agy szülte, az kétségtelen. Ezt tanúsítják a liljomok a király páleznán és koronán. Azonfölül az alakok nevei is mutatják. Különbön még a gondolat is, hogy valamely könyvelmő játék föltalálása is a nemzeti hiúságnak tömjéneztesse. Eleinte a kártyázás költséges multság volt, mert a lapokat művész kezek föstették. Csak a legelőkelőbbek és leggazdagabbak szerezhettek magoknak kártyát. — Utóbb részbe vagy fába metszettek, és szinesítettek. Így szaporítottak s közönségesebbek lettek, sőt még át alsóbb osztályok körébe is eljutottak. Az udvarnál akkor valódi játékláz uralgott, mikor a kártyák közönségesebbek lettek III. Henrik alatt a louvre az volt, mit most játékbarnak neveznek; de a nagy Henrik, IV. Henrik is mértékletlenül szerette a játékot. Ha a király vesztett, jétéktársai ellen a legdurvább szidalmakat, gyalázásokat engedte meg magának, s a közmondás: „nem jó nagy urakkal egy tából eseresznyt emni,” itt teljes alkalmazásra talált. Ugynevezett játéka-cademiák jöttek divatba, hova mindenki állás különbség nélkül meghiva volt, s pénzt betehette. Ez volt a nyilvános bankok kezdete. Az első vállalkozót Jónásnak hívták. A st. germaniai sokadalom alkalmával bankot nyitott, miért mindennap 400 livre adót fizetett. Az akkori időben valóban roppant bér. De e gyalázatos keresetnek már akkor is arany padlata volt; XIII Lajosnak némi jogérzet ébredezett. Ő utálta e nyereséget, és a bankokat bezáratta, mellyeknek száma már 41 szaporodott, két banktartónak 10,000 livre bírságot kellett fizetni. Mazarin már nem volt olly szigorú s játékot fölügyelése alatt megengedte. Ő jobban szerette ha a nemesek hatalmasbjai valódi örökségüket egymástól viszonyosan elragadozták, mintsem ha politikai tárgyakkal foglalkoztak. Mig játszottak, addig össze nem esküttek ellene. Law végre a játék még egy veszélyes oldalának alkotója leve. A mississippi részvények mindent megrontottak, és az utczákon nyilvánosan játszottak minden szegletnél, és néhány ficzkók kik gyorsan jutottak mellettük pénzhez czégerül szolgáltak, mások elcsábítására, s a példa csoda mód-

ra hatot
Ha eddi
meg ma
hogy va
ben mu
Ma
angol eg
űzkek a
Charles
játék az
hoz nyi
Charles
mie man
ból elle
szí, he
Charles
John el
renee.
vállaban
A játék
varja.
sem gaz
gyedül
franczia
játszott
és távo
mellék
romkod
jék itt,
etiquett
hogy a
játékos
gát és
Figyelj
zöld as
s látni f
mással.
mintha
nának.
Ezenkül
taléka
sik más
ber ki
renee
Az egyi
kell; a
nem vet
golja az
szavára
bank m
arezán
mindent
kolabjai
pénznek
A
kat hall
let. Ner
len szer
az egye
vást nö
gában n
VI
gliaban
nek a ja
ez ugya
karáosa
nézve n
Na
pása ell
tatkozás
szeme e
gasztaln
korábba
remeket
gény ig
Nyilván
lenzeker
sikkal a
sülésér
talában
dig, mi
litni,
notok.
Ma
barlang
tilják,
mig a h
ez így

unyady
ól álló
— fu-
rt Csa-
— 100
ly, és
Holnap
hajó-
val —
gató vi-
ni, je-
that ott
harma-
i nevé
üködni.
Mari.
ól talán
kiknek
zt al-
ben fo-
találta
anak is.
enydö-
a szó-
hajdan-
czkára;
l a nők
vad in-
a. De
etébe a
érezek
ak ré-
an több
át, bol-
k nem
ok, nem
a kár-
tyáról
ilmány.
er di-
ségben
ére va-
francia
a liljo-
l az a-
ndolat
sa is a
kártyá-
at mű-
és leg-
át. —
k, és
sebbek
s elju-
ralgott,
Hen-
ékbar-
Henrik
y vesz-
at, gya-
ondás:
enni,
tékaca-
különb-
Ez volt
zózt Jó-
alkal-
0 livre
ant bér-
any pad-
ezett. Ő
mel-
nktartó-
Mazarin
elése a-
sek ha-
szonyo-
gyakkal
em es-
veszé-
része-
nyilvá-
ficzkók
ül szol-
da mód-

ra hatott a társaság és erkölcsiség megromlására. Ha eddig még sokan szeméremből tartozkodtatták meg magukat a kártya játéktól, tehát azt hitték, hogy választott alakban és más név alatt könnyeben mulathatják magukat.

Más nemzetekre is ráragadt a játékdüh. Két angol együtt utazott. Hogy természeti unalmukat elűzzék a kocsiban játszani kezdenek. Sir John sir Charlesnek mindenét elnyeri. Fogadóba érnek. A játék annyira elfoglalja őket, hogy most a kártyához nyulnak. Sir John mellett marad a szerencse. Chartes türelmét veszti. 4000 guineere, mindene a mie maradt fogad, hogy bizonyos számú lépéstávból ellenét el nem hibáztatja. Eleinte John azt hiszi, hogy az a rossz kedv kitérése. Azonban sir Charles megmarad föltétele mellett mind addig míg John el nem fogadja, sőt itt sem hagyja el a szerencse. A 4000 guineet besöpri, s a másiknak vállában pihen a golyó s e mellett még koldusálón. A játék a legszélső embert átalakítja s megzavarja. A játékos előtt nem létezik sem szellem, sem gazdagság, sem rang, — minden eltűnik, egyedül kártya van még számára a világon. Egy francia udvaronc egy királyi vérből származó hggel játszott egykor, s az első vesz, fölugrik ültéből és távozni akar. Hova? Kérde a herceg. — A mellék szobába akarok menni, s egy kevesé káromkodni. — Ő ne erőtesse magát, s káromkodjék itt, — mond a hg hegyesen. Nem jelentős-e az etiquette ezen lelki töprekedése? Ez azt mutatja, hogy az embert az udvaronc elnyomta, mert a játékos minden kifakadásoknak át engedi magát és nem ismeri semmi fokozatait a társulatnak. Figyeljünk csak napjainkban a croupiersekre s a zöld asztal mellett üldögélő hercegekre, grófokra, s látni fogjuk, milly meghitt bizalommal bánnak egymással. Ah a banquierek, épen úgy puffeszkednek, mintha a magasb rendű aristokratia körébe tartoznának.

Ezenkül a játékosok a legvastagabb babona martatalkái. A világért sem játszanék egyik ebben, a másik más órában ezen vagy más szobában. Egy ember ki esetlegesen a játékosztal mellé állnekk szerencsét vagy szerencsétlenséget hozhat, azt hiszik. Az egyik eső után sohajtozik, mivel akkor nyernie kell; a másik vesz, mivel sárga mellényét föl nem vette. A legretteneteseb kétségbe esés marczangolja azon játékos, ki mindenét elvesztette, ha őt „szavára” nem engedik tovább játszani. De mégis a bank mellett marad és gondolatban játszik; kinja arcán füstökezik. Ha rakhatott volna a kártyára, mindent visszanyert volna, azt hiszi, s a bank porokolójait elátkozza, hogy szavát nem tekintik készpénznek.

A játéknál gyakran olly szavakat, fölkiáltásokat hallhatni, mellyek borzadással töltik el a keblet. Nem az ember többé ki beszél, hanem a mezelen szenvedély, a legretteneteseb, a leggyötrőbb, az egyetlen minden szevedélyek között, melly folyvást növekszik, míg a többinek ideje van ön magában megemésztődni.

VIII. Henrik és III. György királyok alatt Angliában börtön büntetés alatt tiltott mesterembereknek a játék. A polgároknak és nemességnek nem, ez ugyan különös? de még különösebb, hogy a karácsoni ünnepekben e tilalom, minden osztályakra nézve megszüntetve volt.

Napjainknak vala föntartva a társulat e csapása ellen erélyesen föllépni. A badeni kamarák vitatkozásai mindenkinek sokkal élénkebben állnak szeme előtt, hogy sem e dicsőséges törekvést magasztalással kellene kiemelni. Angliában e tárgyat korábban végezték el, és a francziák a játék teremeket akamarák egyetértésével zárták be, s a szegény igen gyakran ide hordta a mit megtakarított. Nyilvános játékházak és takarékpénztárak, milly ellenzékkel! Az egyik kézzel elveszíték, mit a másik adtak. Ne beszéljétek, az erkölcsök nemességéről, a vagyonosság gyarapodásáról, vagy általában a társulati viszonyok javulásáról, mind addig, míg mint azt nem akarjátok az utból tova állítani, mi fölött az első lépésnél meg kell botlanotok.

Magyarországnak nincsenek nyilvános játék barlangjai, vannak törvényei, mellyek a játékot tiltják, de vannak játékosai, s maradni fognak is, míg a hozott törvények holt betük maradnak. Hogy ez így van minden megyéből lehetne példákat föl-

hozni, de nem kellene megyéket bebarangolni, központosulva találhatnók most, s e pusztító nyavalya az ifjúsággal növekszik, mi erősen merjük remélni, hogy azok kiknek legszentebb kötelessége a haza java fölött őrködni, a törv. holt betűjének föllevevénéséről erélyesen és komolyan fognak gondolkodni. Erre szólítja őket ivadékuk és a haza jövődjéje. Ha kártya nincs, merjük állítani, egy századdal hamarabb érünk czelt nemzeti kifejűdésünknek göröngyös pályáján. De minek itt a sok szó, hol az ész maga legvilágosabban szól.

Leleményes honunk egyedül a játékosztalban nem talál semmi újat, még most is a régi elkopott játékok mellett marad.

Azonban tagadni nem lehet, hogy mai nap az emberek az esetleges kártyajáték iránt mindig hidegebbek lesznek, mint a jelemények, mellyek föl föl tündeznek mindinkább világosabban mutatják, de ha ezt egy részről tagadni nem lehet, ugy más részről kétségtelen, hogy a lotteria iránti vonalom annál élénkebb lesz mindennap, különösen pedig honunkban mindig nagyobb csábba kezd birni, az egy kétnyemény, melly hazánkba beszivárgott tömördek családtya heblében álményt élesztett. Mikor az olasz találmány a lotto dívatra kezdett kapni, philanthropicus mázzal fenték be a torzalakat. A népnek tüniillik bizonyos és kényelmes utat akartak tárni „a könnyű jövedelem szerzésre,” a mint ezt a francia lotteria fölötti rendelet mondá, sőt még családokat is ez uton szándékoztak meggazdagítani. Vannak mindig az ördögnek ügyvédei, kik a legrosszabb dolgokat magasztalni tudják. A föltalálás után egy századdal a jótékony lotteria ollyromlásztonak találtatott, hogy a többi szerencse játékokkal egy osztályba soroztaték.

E rendelet a francziákat igen büszkévé tette moraljukra, s ugyan csak tudnak is ám vele kérkedni, s a többi országokat gúnyolni, szidni, de ez fájdalom, mind valóság, és hallgatunk kell hozzá. — De reméljük, hogy mind e bajoknak a böles törvényhozás egy csapással véget vetend.

Pályázás. Meltóságos hagyárosi Z a l a y Alajos ur kir. udv. tanácsos és debreczeni váltótörvénysek elnöke, folyó 1844. évi február 5dikén a nevezett váltótörvénysek ünnepélyes ülése alkalmával következő jutalom kérdést tűzött ki:

„Adassanak elő a magyar váltótörvénynek homályai, ellenkezései és hiányai. Adassék elő: mellyek vannak ezek közül a gyakorlat által orvosolva? mikép lehetne a még nem orvoslatokat orvosolni? Továbbá: mellyek a váltótörvények hasznos, és mellyek káros következményei az eddigi tapasztalás szerint, s mikép lehetne az utóbbiakat eltávolíttatni?”

A pályadíj harmincz darab cs. kir. arany.

A pályamunkák megbirálására nagyságos A s z t a l o s Pál kir. tanácsos; C s á s z á r Ferencz és L i p o v n i c z k y Vilmos, a kir. váltóföltörvénysek bírái kéréstven meg, s azok e tisztet el is vállalván: a határnap általok, tekintve a kérdés fontosságát, jövő 1845diki martius 19kére olly formán tűzetik ki, hogy később érkezendő pályamunkák el nem fogadtatnak. — A pályamunkák idegen kézzel tisztán, olvashatólag leírva, lapozva és fűzve, a szokott jeligés levelek mellett a mondott napig bezárólag C s á s z á r Ferencz ur ő nagyságához küldendők; lakása czukorutca, 493. szám. — A díj csak a kérdést minden tekintetben merítve fejtegető munkának fog kiadatni. A díjazott munka szerző tulajdona marad. Pesten, 1844-dik junius 1jén. Bodnár Imre, a kir. váltóföltörvénysek gya kornoka, mint a bíráló választmány tollvivője.

Divatozó botrány. A köz lelkesüléssel föllestett magyarosodás korszakában, az idegen nyelvek túl becsülése, vagy inkább majmolása olly általános és ragályos kórrá fajult, hogy annak gatlására, a czimének hűn megfelelő „Nemzeti Újság” lapjain szökecsenek látjuk a nemzeti nyelv ügyét szívükön viselő férfiakat és hölgyeket komolyan figyelmeztetni. Első rossz szokás a levelek francia, német, és deák czimzete, melly neveltséges divat napról napra undorodásig terjed. Valóban boszontó, és a magyar nyelvet aljasító szokás, midőn a magyar tartalmu levelekre is idegen nyelvű, töbnyire francia czimek biggyesztenek csupán fitogtatási vágyból, hogy ők a francia nyelvből is tudnak valamit. E ragály már a kisebb városi polgár leányok-

ra is elhatott, kik előtt érdektelen a levél külseje, ha csak „Madamoiselle Madamoiselle, v. Madame Madame” czimecske nincs rá kaszimbálva. E nyavalyában sülődnék sok intézeti növendékeink, sőt hivatalokban és czimekben levő korosb egyéneink is, kik hozzá szokván s megkedvelvén a deák — az előtők nyomatekosabbnak látszó deák — jó hosszú titulaturákat, még magyar hírlapjaikat is e czim alatt járatják. Dorgáljuk osztán hölgyeinket, kikben az affectálás tán még-is inkább tűrhető, midőn sok férfaink is így figurázzák — ki a magyar nyelvet. Minap egy francia utas levele után kérdzősködvén a postán, kimondhatlanul csodálkozott a levelek francia czimein — 23 levél közül 11 volt francziául czimezve, — vélvén, hogy mind ezek francziából érkeztek, és hogy magát egészen hazájában lenni ne képzelje, csak a czimekben hemzsegő hibák tartoztaták. Vélitek, hogy ez csekélység uraim! ne hibáztatok, gát ez is nemzeti nyelvünk fölemelése ellenében. Második rossz szokás a francia nyelvnek túlságos majmolása, ez hasonló gúny föltot kezd férezelni nyelvünkre, millyent férezelt már a szabatos csinos német nyelvre. Hallgassátok csak dámaikat társaságban, a műveltség minél magasb fokát követeli valamelyik magának, több s czifrább francia szavakat, elnevezéseket kever össze beszédében. Csak az finom nevelésü és mivel, ki francziául tud gagyogni, aljas gemein, ki csak magyarul beszél. Rang osztó, elszigetelő módá aljasul ez gyakran, és gyűlöletes feszességet idéz elő, melly az őszinte magyar társalgás rózsá lánzáat boszontólag szétszaggatja. Egy tehetségb varga nagy somma pénz áldozott arra, hogy leányát a francia nyelvre megtanítassa, gondolván, hogy egyedül így állhat a magasb ranguak sorába, és várhat czimteljes férjhezmenetelt, e leány magyarul — minek nagy hasznát vehette volna, — mai napig sem tud. Atyja illy rossz számolás, és hasztalan költségek után kifogyott, most már az elpazarlott pénzt vásárolással törekedik vissza szerezni, és szüntelen pirongatja leányát, hogy pénzt rá költötte, francia nyelvre tanította, mégis nyakán vezett, most nincs mit emniek, mivel a francia leány vásárokon apja czipéit sem tudja eladni — magyarul. Egy tanítónak — doctornak, ki sok értekezéssel halmazá el, egykor a magyar hírlapokat leánya, ki francziául beszél, magyarul — semmit, az előbb említett varga leánnyal minden tekintetben hasonló utra jutott. Ime! ennyire viszi a könnyelműeket a veszélyes divat. Ti lelkes hölgyek! kiknek szívökből a nemzetiség még ki nem halt, eszméljétek föl, és példatokkal nyissatok utat nemzeti nyelvünknek társaságtok diszkörébe. Ti tudjátok, mikép hasonló uton folyt be a nagy s dicső Róma hölgyeibe a nemzeti elkörososulás a görög nyelv túlságos majmolása által, és a csekély megvetett kis kezdet a gyönyörű római nyelvnek és nemzetiségnek bukását vonta maga után. Szép idegen nyelvet tudni, oh! ettől titeket visszatartani nem szándékunk; de ezek mellett a nemzetit megvetni, nem tudni, szegény. Képzeljétek, milly keserű lehet a gyermeknek, ha anyja őt nem érti; illy keserű fájdalom epeszi azon jobbágyok szívét, kik gróf, báró, földesasszonyaikkal magyarul nem beszélhetnek: és hány tős gyökeres bírtokos családok sarjadéki esnek e vad alá? Akarjuk, sürgeljük, hogy a nyomorult idegen ajku pór magyarul tudjon, és a legdusabb legfényesebb családoknál gyakran ritkaság gyanánt kell megemlítőnk, hogy a mélságos asszony v. kisasszony magyarul is tud ám! — De nem esuda, mivel divatba jött már nagyainknál — nem csak tapasztalás végett utazni külföldre — mi igen dicséretes — hanem ott meglepedni, neveltetni is roppant költséggel, melly soha honunkba vissza nem foly, s fölölebb idegen szokással, feledve a magyart idegen nyelvet — lelket, és néhány — urakká valódo — czipős, harisnyás, frakkos francia inasokat hoznak vissza honfiaink rang fitogtatásul, és az óriás műveltség külső jeleül. Harmadik rossz szokás, melly a hont évenként temérdek kincstől fosztja meg, és sok családot tönkre juttat — divat a ruhában. Czimes hölgyeink csak parizsi londoni szövetelekben, kelmékben képzelik rangjaikat kellő fényben tarthatni, számtalan nők előtt böese sines az öltönynek, ha nem legújabb divat, ha nem bécsi legalább. Nagy oka ez szegénységünknek, gyaráink tengésének, pusztulásának. Melly veszélyesen terjedő divatdühnek

egyedül úgy vehetnek hölgyeink gátot, ha az irlandiak példájára társaságba állván arra kötelezendik le magukat, hogy csak a honi gyárok szöveteit használják — legalább, miben a külföldieket már mellőzni lehetne. Bizton reméljük szebb lelkű hölgyeinktől, hogy valamint az édes honi nyelv rovására ezután idegen nyelvű czimekben gyönyörködni, társalgaikban azt megvetéssel mellőzni nem fogják: úgy a pusztító divatkórnak is a nemzeti ipar emelése s virágoztatása végett nagy lelkűen elene szegülnének.

Társulatok és intézetek.

Mármaros-Sziget egyletei.

C. „Zene iskola“ név alatt egy igen üdvös egylettel bírnak. Ki tudja, mily jótékony hatással van a zene az erkölcsök szelidítésére, az érzelmek nemesítésére az érteni és méltányolni fogja ezen egyletnek nemes célját, mely a gyermekeknek a zenébeni képezése. — A részvényes tartozik havonként 1 fr. 20 kr. p.p. fizetni, és ezért joga van egy növendéket küldeni a zene iskolába, ki hajlama szerint énekre, zongorára, v. akármely vonó vagy fuvó hangszere tanítatik. — A jövedelem öszvegnak egy meghatározott mennyisége a tanító fizetésére és az iskola némely szükségéinek fűdözésére fordítatik, — a főlösleg pedig egy kis tőke pénzeszkévé válik, mely mindaddig fog növeltetni az évenkénti hozzáadások és kamatoztatás által míg egy fiók conservatorium megalapítására elég leend. — Az iskola csak mult évi aug. nyitott meg s jelenleg 11 leány- és 26 fiu növendéket számlál, kik közül 22 zongorát, 13 hegedűt és 1 gordonkát tanul, egyszersmind zongorát is. Epen ma, azaz: maj. 9kén volt első próbatétők, melyet „Tartsad Isten királyunkat“ kar énekkel kezdetek — elegendő jeleit adak mind önparuk és tehetségök — mind a tanító, Moleczer János ur és segédje buzgóságának — és szorgalmának: — különösen azok közül, kik

minden előismeret nélkül léptek az iskolába ki-tüntették magokat a zongorán a kedves kis Schweinitzer Ida — a hegedűn Brözmann Alajos és Schweinitzer Sándor: — jeleskedtek többen. — Ösztöndíjuk, kosárhák, íróeszközök, más apróságok, osztattak ki; mindegyik kapott valamit; a jövő próbatétre megígértetett, hogy a legjobb előmenetelű és viseletű hegedűs egy hegedűt fog kapni. — Ezen egyletnek tervezője, elrendezője és jelenleg igazgatója t. Grosschmid Imre ur — idem qui supra — ki szelid lelkének sugallatit követve, — a maga körében a polgári erény és hazai iránti érdemnek nemes példányai.

Előfizetési fölhívás.

A nemzeti Kör által megindítandó Nemzeti Zenetárra s legelsőbbben is Rózsavölgyi Márk összes zeneműveire. A nemzeti Kör, elhanyaglott, de rendkívül erőteljes és bájos magyar zenének művelését, előmozdítását, terjesztését, az általa már többféle-kép megkezdett műpártolásnak szinte egyik főfőladatául tűzven ki, legujabban egy a jelesebb hangszerezőink magyar zeneműveit magában foglalandó Nemzeti Zenetár megindítását s pártolása és czime alatt történendő kiadását határoza. És a tisztán nemzeti szellemű és irányu művállalatot legméltyóbban hiszi megkezdeni derék hangszerezőnk Rózsavölgyi Márk válogatottabb jeles zeneműveinek rég kívánt közreboesátásával, mely műveknek magyar szellemű szerzője már 34 év óta szakadatlan buzgósággal s ihletett lelkesedéssel műveli, nemesíti a magyar zenét, és ez által egyszersmind nemzetiségünket megkedveltetni, terjeszteni és a magyar zenét európai hírvé tenni, hathatósan segíté. Azonban legöregebb magyar hangszerezőnk, de nyommasztó körülményei dacára is fiatal lélekkel működő Rózsavölgyi Márk pártatlan szépségű genialis zeneművei sokkal ismeretesebbek, hogyszem azok hosszas dícséretésre szorulnának, mert hazaszerte tudva van, miként az ő magyarjai tiszta nemzeti jellem, sajátos eredetiség, elra-

gado szépség, és művészi szerkezet tekintetében már rég óta kivívták a megérdemlett babért. A Kör tehát parlagon heverő nemzeti zenének emelése ügyében jó és hasznos szolgálatot vél tenni, ha Rózsavölgyi Márknak nagy részint még közre nem boesátott s így könnyen elveszhető jeles zeneműveit, a már kiadottakkal együtt mint maradandó becsü nemzeti kincset, a honi művészet oltárára teszi, még pedig oly módon, hogy annak birásához minden műbarát és zene kedvellő könnyű szerivel juthasson. — A nemzeti zenetár ugyanis havonként egy 3. ívesfüzetben 6—7 zongorára alkalmazott műdarabbsal a legdíszesebb kiadásban fog megjelenni. Tíz füzet előfizetési ára csak 5 ft pp. Azonban egyenként azaz egy füzet-re is lehet előfizetni 36. pkrrel, és így a tíz füzet-re történendő előfizetés nemesak kényelmesebb, de sokkal jutányosabb is. A boltiár később egy egy füzetért 45 pengő krajczár leend. A fővárosban folyó esztendő július végéig előfizetni lehet a zenetárt kiadó körü bizottmány elnöke, és pénztárnoka Vachot Imre urnál (országút Kne-walder-ház 1051, — és Treichlinger mű-áros ur boltjában a Dorottya utca szegletén, és júliustól fogva a váci és nagyhid utca szegletén) — Vidéken csak az e czélra aláírási ívekkel el-látott egyéneknek lehet előfizetni, különben a vidékieknek jó alkalmuk nyilandván a mostani pesti medárdus vásárkor a fővárosban előfizethetni. — Mind a fölebb mondottaknál fogva, mind pedig azon tekintetből, miszerint a Kör, a zenetár első két évi folyamának tiszta jövedelmét az öreg napjaira nemesak gyámolítást, de gazdag jutalmat érdemlő Rózsavölgyi Márknak egészen átengedi, bizton hiszi és reményli: hogy hazánk lelkes leányai és fiai e nemes czélú s bizonyára üdvös, hasznos eredményt hozandó nemz. művállalatot buzgó részvétők és pártolásuk által életbe léptetni sietendnek. Pest, majus 14. 1844. A nemzeti zenetárt kiadó kéri bizottmány.

H I R D E T Ő.

Trattner es Károlyinál Pesten,

Ritter győri, Széles kecskeméti, Hagelmann kaposvári s Vajdits kanizsai könyvárosoknál megszerezhető:

HÁRMAS KIS TÜKÖR.

Tartalma; Magyarország rövid I Földleirása. II. Statistikája. III. Története. Ezen kívül TÍZ toldalékban:

- 1) Az ausztriai császári birodalom rövid ismertetése. 2) Palaestina v. a sz. föld leirása. 3) Gazdasági kis Tükör. 4) Mezei rendőrség. 5) Arany és ezüst pénzek. 6) Mértékek. 7) Kis levelező. 8) Életszabályok idősbb koru ifjak számára. 9) Egészségi szabályok. 10. Erkölcs Reguláji.

ÁRA kötve 30 kr. pengőben

Az 1836. Törvényezikkelyek 1 fr. 1840. Törvényezikkelyek 1 forint pengő pénzben.

Megjelent és Pesten Hartleben könyvárosnál, Váczon pedig a szerzőnél kapható:

Az elméleti s tapasztalati

Természettan

alaprajza, melyet közhasználatra készített

Schirhuber Mórtez

kegy. szerzetbeli áldozópap, és a váci püspökily-ceumban természettani oktató. I. kötet VIII. s 230 l. 3 rézmetszettel. Ára 1 for. 30 kr. ezüstben. —

Ennek átvételével előfizethetni a II. kötetre is, mely aug. elején hagyandja el a sajtót, 2 f. ezüstb.

Nemzeti díszruhák.

Alólírott, több kedvező körülmények között, olly állapotba helyhezettven boltját, miszerint az jelenleg is, mint eddig a legolesobb árért, s a legujabb divat szerint készült magyar fekete gála. és mindennapi atilla és zrinyi dolmányokkal, ugy szintén fekete és színes mellényekkel, nadrágokkal ellátva, készen áll: —

Azon t. ez. uraságok tehát, kik alólírottat be-cses bizodalomukkal megfisztelni, s akár kész ruhákat

Eladó anyabirkák.

Mélt. Festetics Antal Veszprém megyében kebelezett déghi pusztáján nagyobb számu eladó fiatal anyabirkák. nem különben Somogy megyében böhönyei mezővárosában törzsök juh nyájából származott kosok, és anyabirkák venni szándékozók által már megszenlélhetők, a mi ezennel közhírré tétetik gazdasági tiszt által Déghen három órányira Szék.-Fehérváron alól. Május 10kén 1844. (3—3)

Előfizetési hirdetés.

„A pesti növendék-papság magyar iskolája munkálatainak nyárelő 10ig okvetetlenül sajtó alól kijövő XI. kötetére.“ Nagy Srét, legalább 22 iv szép gévelinen. Előfizethetni minden papnevelő intézetben; — Budapesten Emich Gusztáv könyvkereskedésében. Előfizetési ár f. e. nyárhó 15dikig csak 40 kr. p. p.; azután 1 fr. p. p. (2—3)

boltjában venni, akár pedig azt személyesen vagy levélbe megrendelni méltóztatnak; a legjutalmab árérti szolgálatját annál fontosabban ajánlja, minthogy Pestről az ország minden részeibe menő gyors-kocsik intézetével akképen egyezkedett, miszerint ezen gyors-kocsik által, a ruhák szállítása bár hová is rövid idő alatt, s hiba nélkül meg fog történni. — Illy czállal elfogad akár személyes, akár levél általi bár ninemü megrendeléseket. —

Boltja vagyon most is, hol előbb a ferencziek terén, a főméltyóságú királyi curia tőszomszedságában, ezen ezim alatt: „Hunyady Lászlóhoz“ Költ Pesten, május 21-én 1844.

(3—3) **Klaszy Venczel,** polgári magyar szabó.

Gabonaár váltógarasokban.

	Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa	Zab	Kukoricza	Köles
Pesten, maj. 31.(pest.m.)	100—130	70—88	64—70	60—	50—56	70—73	—
Pozsonyban, mart. 19.(poza.m.)	78—24	—	56—68	—45—	36—40	—52—	—
Nagyszombat, „ 12. „	82—90	—	73—74	41—44	33—35	—	—
Mosonyban, april 4. „	69—112	50—60	52—66	37—47	37—41	45—60	—
Miskolczon, mart. 11. „	55—60	40—45	35—40	28—32	17—20	25—30	—
Pécsett, „ 9. „	60—62	42—40	32—	32—	28—32	32—35	—
Kanisán april 6. „	43—60	31—35	31—31	25—25	23—25	33—	—
Beszterczeb. mar. 9. „	80—95	—	56—62	48—52	29—32	50—65	—

Pénzkelet: Bécs, maj. 29én 1844.

	fr. ppgó p.
5 petes stat. kötelez.	110 1/6 „
4 petes stat. kötelez.	100 /6 „
3 petes stat. kötelez.	77 „
1834-ki stat. köles.	747 1/2 „
1839-ki stat. köles.	326 7/8 „
2 1/2 petes bécsvárosi bankoköt.	65 /4 „
Bankrészevény.	— „

Budai lotteriat: maj. 29én: 42. 1. 82. 27. 21.

Megjelenik minden szerdán és szombaton, fél évi ára helyben kihordással 5 ft. postán boritékkal 6 ft.; ismeretlen kezektől bérmentesíteni kérjük a leveleket, a lapokat illető levelek aszerkesztőségnek czimeztetendők.

Szerkeszti Kovacsóczy Mihály. — Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utca 453. szám.